

Elämän teatteria keskittyvän yritystoiminnan puolesta

Suomen Asianajajaliiton julkaisemassa *Defensor Legis* -lehdessä (N:o 6/2015) Kilpailu- ja kuluttajaviraston lakimies **Rainer Lindberg** kirjoitti artikkelin aiheella ”Onko taloudellisilla vaikutuksilla merkitystä kilpailuoikeudessa – missä mennään juuri nyt”.

Pitkässä mielenkiintoisessa artikkelissaan Lindberg käsittelee muun muassa dominantissa asemassa olevan yrityksen määrävää markkina-asemaa ja sen mahdollista väärinkäyttöä. Artikkelissa tuodaan esille vahvasti näkökulma, että suuret tehokkaat yritykset ovat oikeutettuja tekemään erilaisia ratkaisuja, myös hinnoitteluratkaisuja, joilla sen kanssa kilpailevat tehottomat yritykset syödään pois markkinoilta. Kilpailuoikeuden tarkoituksena on, että vain tehokkaat yritykset jäävät jäljelle. Kun luin artikkelin, niin heräsi todellinen huoli suomalaisten pienten ja keskisuurten yritysten puolesta. Onko kilpailuoikeuden tarkoitus se, että ”tehokkuuden nimissä” yritystoiminnan pitää valua vain harvojen ja valittujen yritysten käsiin?

Artikkelissaan Lindberg toteaa (s. 989) muun muassa seuraavaa: ”*Komissio julkaisi 2009 tiedonannon omista priorisointiperiaatteistaan. Komission mukaan keskeinen kriteeri sen puuttumiskynnyksen ylittämiseksi olisi se, estyykö dominantin yrityksen kanssa vähintään yhtä tehokkaan kilpailijan toiminta markkinoilla**”. Lindbergin mukaan ”*taustalla on ajatus, että kilpailuoikeuden soveltamisella ei tule suojata tehotonta yritystoimintaa vaan luoda mahdollisuuksia tehokkaille markkinaratkaisuille. Kilpailuoikeuden tarkoitus ei olisi tuottaa tehottomille yrityksille neuvotteluvoimaa, joka palauttaisi niiden kilpailukyvyyn. Siksi markkinamekanismin kulkuun puututtaisiin vain, jos kilpailunrajoitus uhkaa vähintään yhtä tehokkaan kilpailijan asemaa ja toimintaa markkinoilla*”.

Edellä mainitusta heräsi muutamia kysymyksiä, kun vertailuksi otetaan samalla toimialalla, kuten esimerkiksi leipomoalalla, toimivat teolliset ja käsityövaltaiset yritykset. Eikö ole itsestään selvää, että koneellisesti toimivat teolliset yritykset ovat huomattavasti tehokkaampia kuin paljon työvoimaa käyttävät käsityövaltaiset yritykset? Onko niin, että kilpailuoikeus antaa

tehokkaille teollisille yrityksille vahvemman kilpailuoikeudellisen aseman kuin pienille käsityövaltaisille yrityksille? Ja onko niin, että kilpailuoikeus antaa vahvimman aseman dominantissa asemassa olevalle suurimmalle yritykselle? Kilpailevatko samalla toimialalla toimivat pienet käsityövaltaiset ja suuret teolliset yritykset edes samoilla markkinoilla, siis kilpailuoikeudellisesti katsottuna? Käsityövaltainen yritys voi olla kaikei tehokas yritys vain silloin, jos vertailuksi otetaan toinen käsityövaltainen yritys. Vai mitä tehokkaalla yrityksellä lopulta tarkoitetaan?

Kilpailulain tavoite tehottomien yritysten poistamisesta markkinoilta näyttää Suomessa toteutuneen hyvin. Lähes kaikilla aloilla hallitsee kaksi suurta ja niiden takana on yksi varsinainen haastaja, kuten esimerkiksi S-ryhmä ja Kesko, Nordea ja Op, Varma ja Ilmarinen, Sonera ja Elisa. Niiden takana on sitten Lidl, Danske Bank, Elo ja DNA. Eikä tilanne elintarvikealalla ole kovin toisenlainen, ehkä leipomoalaa lukuun ottamatta.

Yllä oleva kuva kertoo mielestäni enemmän kuin tuhat sanaa. Palauttamalla kaksi tyhjää vesipulloa kuluttaja saa terveellisen kuitupitoisen leivän kotiin vietäväksi. Viljan tie leiväksi ja siitä kuluttajan ruokapöytään on vaatinut kuitenkin monia erilaisia vaiheita. Viljelijä on ensin viljellyt viljan, mylly jauhanut sen, leipomon työntekijä ja/tai

kone leiponut leivän, joka on lopulta kuljetettu (jossain tapauksissa satoja kilometrejä) kauppaan, josta kuluttaja on käynyt sen ostamassa. Viljan tiestä valmiiksi leiväksi on monessa kohtaa maksettu valtiolle myös veroja (alv. ym.).

Leivän hinnoittelussa ei näytä kuitenkaan olevan kilpailuoikeudellisesti mitään ongelmaa silloin, kun päivittäistavarakaupan dominantti yritys halpuuttaa tuotteen ”kuluttajan hyväksi”. Mutta jos tuon halpuutuksen tekisi iso leipomo, niin olisiko se silloin sallittua? Ei kaikei, kun vertailuksi otetaan tapaus meijerialalta. Suuri suomalainen meijeri sai miljoonien eurojen sakot markkinaoikeudessa, kun se oli halpuuttanut tuotteita ”kuluttajan eduksi”. Syynä tähän oli se, että toisen suuren meijerin katsottiin kärsineen vahinkoa tällaisesta ”halpuutuksesta” (tuon asian käsittely on kesken korkeimmassa hallinto-oikeudessa). Ratkaisevaa ei siis ole itse halpuuttaminen, vaan se, kuka halpuuttaa.

Yksittäisten leipiä halpuuttamisesta seuraa, että pienet ja keskisuuret yritykset kärsivät myynninmenetyksiä, kun ne eivät voi myydä käsin tehtyä leipää yhtä halvalla. Monet kuluttajat ostavat kuitenkin mielellään leivän, jonka saa lähes ilmaiseksi. Kilpailuoikeudellisesti näyttää kuitenkin olevan vain oikein, jos pienet ja keskisuuret yritykset joutuvat poistumaan leipämarkkinoilta. Merkitystä ei näytä olevan sillä, että nämä kilpailuoikeudellisesti tehottomat yritykset työllistävät Suomessa paljon ihmisiä. Nehän ovat yrityksiä, joiden asemaa ei saa edes yrittää parantaa.

On sääli, että suomalaiset tai eurooppalaiset päättäjät eivät näe tässä mitään ongelmaa. Poliitikkojen kannattaisi kuitenkin paneutua tähän asiaan vähän syvällisemmin, kun työttömyys aina vain lisääntyy ja eläkeläisten määrä kasvaa. Poliitikkojen hienoista juhlapuheista pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten puolesta ei ole paljon iloa, kun nykymuotoisen kilpailulainsäädännön tarkoituksena on poistaa nämä yritykset markkinoilta. ☹

Mika Väyrynen

*Suomen kilpailulakia sovelletaan yhdenmukaisesti EU:n kilpailuoikeuden kanssa.